

Seminář č. 1:

Mezinárodní smlouva: struktura, vznik, vstup v platnost, vstup do sféry vnitrostátního práva

I. Ukázka struktury a vstupu v platnost mnohostranné a dvoustranné smlouvy:

Mnohostranná: Vídeňská úmluva o diplomatických stycích - 1961

Preambule

Státy, které jsou stranami této Úmluvy, připomínajíce, že lid všech zemí uznával z dávných dob postavení diplomatických zástupců, majíce na zřeteli cíle a zásady Charty Spojených národů týkající se svrchované rovnosti států, udržení mezinárodního míru a bezpečnosti a podpory přátelských vztahů mezi národy, ... uvědomující si, že účelem takových výsad a imunit není prospěch jednotlivce, nýbrž zajištění účinného výkonu funkcí diplomatických misí představujících státy, potvrzující, že pravidla obyčejového mezinárodního práva budou i nadále řídit otázky, jež nejsou výslovně upraveny ustanoveními této Úmluvy, se dohodly o tomto:

Článek 1 (výkladová klauzule)

Pro účely této Úmluvy následující výrazy budou mít tento význam:

- 1 „šéf mise“ je osoba pověřená vysílajícím státem, aby vykonávala povinnosti spojené s touto funkcí;
- 2 „členy mise“ se rozumí šéf mise a členové personálu mise;
- 3 „členy personálu mise“ se rozumí členové diplomatického personálu, administrativního a technického personálu, jakož i služebního personálu mise;
- 4 ....

Článek 2 (začátek vlastního věcného textu úmluvy)

Zřízení diplomatických styků mezi státy a stálých diplomatických misí se děje vzájemnou dohodou.

..... (následuje vlastní věcný text úmluvy) .....

Závěrečná ustanovení:

Článek 48

Tato Úmluva bude **otevřena k podpisu** všem členským státům Organizace spojených národů ....., a to: do 31. října 1961 u Spolkového ministerstva zahraničních věcí Rakouska a poté, do 31. března 1962 v sídle Organizace spojených národů v New Yorku.

Článek 49

Tato Úmluva **podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny budou uloženy** u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Článek 50

Tato Úmluva bude otevřena k **přístupu** kterémukoliv státu, jenž náleží do (kategorie uvedené) v článku 48. **Listiny o přístupu budou uloženy** u generálního tajemníka Organizace spojených národů.

Článek 51

- 1 Tato Úmluva **vstoupí v platnost třicátého dne po datu uložení dvacáté druhé ratifikační listiny nebo listiny o přístupu** u generálního tajemníka Organizace spojených národů.
- 2 Pro každý stát, který ratifikuje Úmluvu nebo k ní přistoupí **po uložení dvacáté druhé ratifikační listiny nebo listiny o přístupu, vstoupí Úmluva v platnost třicátého dne po uložení** jeho ratifikační listiny nebo listiny o přístupu.

....

Článek 53

Originál této Úmluvy, jehož **anglické, čínské, francouzské, ruské a španělské znění mají stejnou platnost**, bude uložen u generálního tajemníka Organizace spojených národů, jenž zašle její ověřené kopie všem státům, náležejícím do (kategorie uvedené) v článku 48.

Na důkaz čehož níže podepsaní zmocněnci, byvše k tomu řádně zmocněni svými vládami, podepsali tuto Úmluvu.

Dáno ve Vídni dne osmnáctého dubna roku tisíc devět set šedesát jedna.

Vyhláška ministra zahraničních věcí :

Dne **18. dubna 1961** byla ve Vídni sjednána a jménem Československé socialistické republiky **podepsána** Vídeňská úmluva o diplomatických stycích.

S Úmluvou vyslovila vláda souhlas dne 7. března 1962 a Národní shromáždění dne 6. března 1963.

President republiky Úmluvu ratifikoval dne 27. března 1963.

Československá **ratifikační listina** k Úmluvě o diplomatických stycích byla **uložena** u generálního tajemníka OSN - deponitáře Úmluvy - dne **24. května 1963.**

Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 51, odstavce 1) dne 25. dubna 1964 a tímto dnem vstoupila v platnost i pro Československou socialistickou republiku.

Český překlad Úmluvy se vyhláší současně.

Otázky:

1. K čl. 48: Co když stát nestihne podpis do stanoveného data - znamená to, že se již nemůže stát stranou smlouvy?
2. Jaký je rozdíl mezi ratifikací a přístupem (čl. 49, 50)?
3. Vyhláška ministra: Bylo Československo mezi prvními 22 ratifikujícími státy nebo ratifikovalo až později?
4. Čl. 49: Jak by se postupovalo, kdyby smlouva sama vyžadující ratifikaci nespadala podle Ústavy do kategorie prezidentských smluv?

Dvoustranná: Smlouva o právní pomoci ČR - SR 1992

SMLOUVA mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech

Preambule:

Česká republika a Slovenská republika

vedeny přáním co nejvíce upevnit a všestranně rozvíjet přátelské vztahy, zdokonalit právní styky a zabezpečit účinnou ochranu práv a oprávněných zájmů občanů v obou suverénních státech,

ve snaze ulehčit poskytování právní pomoci mezi oběma státy a upravit vzájemné právní vztahy v občanských a trestních věcech,

navazující na společné tradice československé státnosti,

vycházejíce ze závazků vyplývajících pro oba státy z mezinárodních smluv, jimiž byla vázána Česká a Slovenská Federativní Republika v právní oblasti,

se rozhodly uzavřít tuto smlouvu:

- ukázka ustanovení:

Čl. 1 - Právní ochrana

(1) Státní občané jedné smluvní strany požívají na území druhé smluvní strany stejnou právní ochranu v osobních a majetkových věcech jako státní občané druhé smluvní strany.

..... (následuje vlastní věcný text smlouvy) .....

Závěrečná ustanovení:

čl. 32

Tato smlouva nabude platnosti poté, co ji podle svých ústavních předpisů schválí obě smluvní strany. Smlouva bude prozatímně prováděna od 1. ledna 1993.

čl. 33

Tato smlouva zůstává v platnosti na neurčitou dobu, pokud ji jedna ze smluvních stran diplomatickou cestou nevypoví. V tom případě pozbývá Smlouva platnosti rok po doručení výpovědi druhé smluvní straně.

Smlouva o právní pomoci ČR - SR

209/1993 Sb. - SDĚLENÍ ministerstva zahraničních věcí

Ministerstvo zahraničních věcí sděluje, že dne **29. října 1992 byla v Praze podepsána** Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech.

Se Smlouvou vyslovila souhlas Česká národní rada a předseda vlády České republiky ji v zastoupení prezidenta republiky ratifikoval. (*data neuvedena*)

Smlouva na základě svého článku 32 byla prozatímně prováděna od 1. ledna 1993 a **vstoupila v platnost dnem 5. dubna 1993.**

České znění Smlouvy se vyhláší současně.

II. Vnitrostátní aplikace mezinárodních smluv

1. Základ: čl. 10 Ústavy ČR:

Vyhlášené (1) mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci (2) dal Parlament souhlas (3) a jimiž je Česká republika vázána (4), jsou součástí právního řádu (5); stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva (6).

1. Co jsou "vyhlášené" mezinárodní smlouvy?

2. Musí jít skutečně vždy o "ratifikovanou" mezinárodní smlouvu?

Které smlouvy podléhají ratifikaci?

Kdo a jak provádí ratifikaci smlouvy?

3. Které smlouvy podléhají souhlasu Parlamentu?

Jakou formou Parlament souhlas udílí?

4. Co znamená, že stát je "vázan" smlouvou?

5. Co znamená "součást právního řádu"?

Stávají se mezinárodní smlouvy opravdu součástí právního řádu České republiky?

6. Znamená toto ustanovení vyšší právní sílu mezinárodních smluv nad zákony? (Co je to právní síla?)

Co když stanoví mezinárodní smlouva něco jiného než Ústava nebo jiný předpis, který je součástí ústavního pořádku?

2. Vnitrostátní aplikace ustanovení mezinárodní smlouvy podle čl. 10 Ústavy

Týká se jen smluv "self-executing", tj. těch, které jsou samy o sobě způsobilé vnitrostátního použití (aplikace), tedy těch, které jednoznačně stanoví práva a povinnosti jednotlivců bez potřeby dalších upřesnění prováděcím vnitrostátním předpisem, tedy nevyžadují žádné vnitrostátní legislativní nebo administrativní opatření.

Tři typy smluv podle tohoto hlediska:

a) Smlouva, která není self-executing a nevztahuje se na jednotlivce.

Charta OSN - příklad ustanovení:

Článek 33

1. Strany ve sporu (tj. státy), jehož trvání by mohlo ohrozit zachování mezinárodního míru a bezpečnosti, budou především usilovati o jeho řešení vyjednáváním, šetřením, zprostředkováním, řízením smířcím, rozhodcím neb soudním, použitím orgánů neb ujednání oblastních nebo jinými pokojnými prostředky podle vlastního výběru.
2. Rada bezpečnosti, uzná-li to za potřebné, požádá strany (státy), aby urovnaly svůj spor takovými prostředky.

Toto ustanovení není self-executing, netýká se vůbec jednotlivců. Problém s přenosem do vnitrostátního práva a s předností před zákonem zde **nevzniká**.

b) Smlouva, která není self-executing, ale dotýká se práv a povinností jednotlivců:

Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví - ukázky ustanovení

Článek 1:

a) Trestného činu se dopustí osoba, která úmyslně a nezákonně spáchá násilný čin proti osobě na palubě letadla za letu, jestliže tento čin může ohrozit bezpečnost tohoto letadla, ...

Článek 3:

Každý smluvní stát se zavazuje, že pro trestné činy uvedené v článku 1 stanoví přísné tresty.

Tuto úmluvu nelze přímo aplikovat na jednotlivce. Trestný čin musí být zahrnut do trestního zákona a musí být stanovena trestní sazba. Vůči jednotlivci je pak účinný trestní zákon na základě Úmluvy doplněný, nikoli samotná Úmluva. **Povinností smluvního státu je ovšem tuto úmluvu implementovat, tedy zahrnout její ustanovení do svého (trestního) práva a uplatňovat ho.**

c) Klasická smlouva self-executing, která stanoví přímo pravidla chování pro jednotlivce:

Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží - ukázky ustanovení

Článek 14

1. Návrh na uzavření (kupní) smlouvy určený jedné nebo několika určitým osobám je nabídkou, jestliže je dostatečně určitý a projevuje vůli navrhovatele, aby byl zavázán v

případě přijetí. Návrh je dostatečně určitý, je-li v něm označeno zboží a jestliže výslovně nebo nepřímo stanoví množství a kupní cenu zboží nebo obsahuje ustanovení umožňující jejich určení.

.....

Článek 16

1. Dokud nebyla (kupní) smlouva uzavřena, může být nabídka odvolána, jestliže odvolání dojde osobě, které je nabídka určena, dříve než odeslala přijetí.
2. Nabídka nemůže být odvolána:
  1. jestliže z ní vyplývá stanovením určité lhůty pro přijetí nebo jiným způsobem, že je neodvolatelná, ...

Tato úmlouva přímo upravuje práva a povinnosti jednotlivců (zde obchodníků). Je proto součástí právního řádu a má přednost před zákonem (tj. aplikuje se **místo** zákona o mezinárodním právu soukromém a procesním a obchodního zákoníka). **Povinností smluvního státu je učinit tuto úmlouvu použitelnou (aplikovatelnou) vnitrostátně tak jak je, bez jakéhokoli dalšího upřesňování. Faktickým pramenem úpravy je pak namísto vnitrostátního zákona přímo Úmluva.**

V ČR toto zajišťuje čl. 10 Ústavy ČR.